

УДК 340.1

Вікторія Чернописька

Національний університет “Львівська політехніка”,

доктор юридичних наук,

доцент кафедри

цивільного права та процесу

Навчально-наукового інституту

права, психології та інноваційної освіти

Vika_Ch07@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3230-5971>

Марта Малиш

Національний університет “Львівська політехніка”,

студентка групи ПВ-32

Навчально-наукового інституту

права, психології та інноваційної освіти

malyshm@i.ua

РОЛЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВА НА БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ДОВКІЛЛЯ

<http://doi.org/10.23939/Law2022.33.099>

© Чернописька В., Малиш М., 2022

У статті обґрунтовано роль релігійних організацій у забезпеченні права на безпечне для життя і здоров'я довкілля, здійснено аналіз їхньої діяльності та визначено способи правового регулювання їх участі в екологічній політиці держави. Завданням релігійних організацій у галузі збереження довкілля, насамперед є мотивація свої adeptів відповідально ставитися до навколишнього середовища, виховувати у них екологічну свідомість, яка є складовою високої моральності. Тобто через релігійну свідомість розвивати в людині важливий мотиваційний елемент збереження навколишнього середовища як Божого Створіння.

Доведено, що релігійні організації є відкритими для співпраці з органами державної влади, інститутами громадянського та соціумом у напрямі захисту довкілля та вирішення екологічних проблем. У багатьох аспектах вони перебувають лише на стадії вивчення позитивного досвіду співпраці релігійних організацій та світських інституцій Західної Європи у справі збереження довкілля та налагодження екологічного менеджменту церков, але не зменшує їх важливої ролі у забезпеченні права на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Сьогодні негативний вплив людства на довкілля досяг критичного рівня, а тому всі релігійні організації та державні інституції повинні невідкладно об'єднати свої сили і направити їх на вирішення екологічної кризи, що загрожує стати глобальною катастрофою.

Ключові слова: релігійні організації; забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля; правове регулювання; Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій; католицька церква.

Постановка проблеми. Сучасна епоха характеризується значною проблемою взаємодії людини з природою, її споживацьке ставлення до природи сприяло виникненню кризового становища, що ставить під загрозу існування всього живого. Екологічні проблеми, що набули глобального характеру, змушують людство замислитись над пошуками їх причин, витоків та шляхів вирішення. Актуальність теми зумовлена необхідністю визначення співвідношення між науково-технічним розвитком, його наслідками та духовними складовими, зокрема релігією, позаяк більш значущі зміни відбуваються в образі (установках) самої людини. Адже завдяки можливості трансформації сфери норм, цінностей та мотивацій можливим є формування екологічно зорієнтованої свідомості людини.

Релігія є джерелом багатьох етичних цінностей, формує світосприйняття та створює картину світобачення, впливає на людські дії, декларуючи певні норми і приписи. Реалізуючи свої функції, зокрема світоглядну та регулятивну, релігія може сприяти поширенню еколого-правової етики. Саме етика, що має еколого-правову спрямованість і в якій основними категоріями є моральна відповідальність людини та правова відповідальність громадянина здатна певною мірою екологізувати наше суспільство. Як слушно відзначає Патріарх Святослав “як би досконало не були прописані норми поведінки з відходами, які б заборони рубок не приймались, – вони не будуть діяти та виконуватись без належної системи контролю, юридичної відповідальності, підвищення обізнаності та екологічної (в тому числі й еколого-правової) свідомості населення” [1].

Аналіз дослідження проблеми. Проблема ролі релігійних організацій у забезпеченні права на безпечне для життя і здоров'я довкілля є малодослідженою у правовому дискурсі. Окремі аспекти цього питання були розглянуті у наукових працях М. Біланича, С. Кияка, Н. Петришин, М. Пришляка, А. Слубської, Л. Ярмол та інші. Варто констатувати, що проблема ролі релігійних організацій у забезпеченні права на безпечне для життя і здоров'я довкілля не була предметом дослідження, а тому потребує вивчення.

Мета статті є обґрунтування ролі релігійних організацій у забезпеченні права на безпечне для життя і здоров'я довкілля, аналіз їх діяльності та визначення способів правового регулювання їх участі в екологічній політиці держави.

Виклад основного матеріалу. Проблема екології та охорони навколишнього середовища, яке з особливою гостротою постає сьогодні перед людиною, не є наслідком виключно техногенного розвитку й впровадження різних не надто досконалих технологій. Проблема криється, передусім у людині, в її розумінні сутності життя, в її системі цінностей, що безпосередньо пов'язане з духовним виміром життя.

Тому велика роль у вирішенні екологічних проблем в Україні повинна відводитися релігійним організаціям, яким вдається стабільно зберігати високий рівень довіри громадян. Володіючи такими важелями впливу на українське суспільство вони оптимально можуть сприяти вихованню екологічно-свідомого суспільства. Завданням релігійних організацій у галузі збереження довкілля, насамперед є мотивація свої adeptів відповідально ставитися до навколишнього середовища, виховувати у них екологічну свідомість, яка є складовою високої моральності. Тобто через релігійну свідомість розвивати в людині важливий мотиваційний елемент збереження навколишнього середовища як Божого Створіння.

Серед релігійних організацій в Україні простежується позитивна тенденція – екологічна проблематика (як у теоретичних пошуках, так і практичних діях) дедалі більше набуває популярності. Першість у цій проблемі закономірно утримує Католицька Церква, яка одна з перших серед суспільних інституцій у світі (на Другому Ватиканському Соборі) глибоко усвідомила екологічну проблему. Учительський уряд Католицької Церкви, активізуючи свої дії у сфері збереження Божого створіння – природи, постійно закликає до глибокої культурної зміни та формування нової екологічної свідомості віруючих та усього людства.

Особливе значення для всіх католицьких церков має соціальна доктрина папи Франциска, який екологічним проблемам присвятив спеціальну енцикліку “*Laudato si*” (“Славен будь”), що стала енциклопедією соціально-екологічного вчення церкви, значно посиливши вчення про відповідальність католиків та всіх людей за екологічний стан довкілля. Папа Франциск у цій енцикліці наголошує, що “зусилля, спрямовані на виховання та освіту, будуть недостатніми і неефективними, якщо ми не намагатимемося сприяти формуванню нового способу мислення про людей, життя, суспільство та наші стосунки з природою” [2].

Звернення більшої уваги з боку релігійних структур до питання покликання людини у сотвореному Богом світі та відповідальності перед творінням мотивуватиме вірних, а через них й інших, берегти природу. Також це спонукатиме людей об'єднуватися та ставати активними учасниками екоініціатив, зрештою брати на себе реальну відповідальність за збереження довкілля, а не лише на рівні “цінностей”, та підтримувати та вболівати за урядові реформи в екологічній сфері.

Глава УГКЦ Святослав також наголошує на важливості відповідального ставлення до навколишнього середовища “сьогодні питання екології – це вже не лише питання теорії, але виживання людини в сучасному світі. Тому цим питанням нині повинен глибоко цікавитися не тільки науковець, але й кожна людина, яка хоче передати майбутнім поколінням кращий світ” [3]. Так, у напрямку формування екологічно орієнтованого світогляду фахівцями із різних ділянок богослов'я під керівництвом о. доктора Святослава Шевчука була підготовлена книга “Життя у Христі” (2004 р.). У ній викладено вчення Вселенської Церкви із найбільш актуальних питань моралі, зокрема її друга частина висвітлює проблеми пов'язані з екологічною кризою та відповідальністю за Боже створіння. Це була одна з перших спроб УГКЦ окреслити “чіткий дороговказ” як жити вірним у контексті сучасних екологічних викликів згідно з моральними засадами [4].

Наступною фундаментальною працею УГКЦ, що порушувала екологічну проблематику, був катехизм “Христос – наша Пасха”. У розділі “Переображення Всесвіту”, який належить до третьої частини цього документу зазначається, що “люблячи Бога-Творця, людина шанує і Його творіння, відповідально ставлячись до довкілля” [5]. Загалом у катехизмі акцентується на тісному зв'язку християнської віри та відповідальності за божі створіння, констатується факт екологічного гріха як важкого гріха проти людини, її довкілля та проти самого Бога, наголошується на необхідності цілісного екологічного навернення, що має проявлятися у конкретних вчинках та поведінці повсякденного життя.

Керуючись рекомендаціями Ради Єпископських Конференцій Європи (ССЄЕ) у 2001 р. під керівництвом доктора богословських наук В. Шеремети УГКЦ розпочала активну систематичну екологічну діяльність, що ґрунтується на християнській моралі та спрямована на формування у людей екологічної свідомості та відповідальності за довкілля. У 2007 р. на основі рішення 37 сесії Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архiepiscopства УГКЦ було створено Бюро УГКЦ з питань екології.

Пріоритетними напрямками діяльності Екобюро є: поширення в українському суспільстві вчення церкви щодо питань екології та збереження створіння; звернення уваги релігійних організацій, суспільства та влади на актуальні проблеми природного довкілля та сприяння у пошуку за шляхами їх вирішення; консультування ієрархії УГКЦ щодо актуальних проблем навколишнього природного середовища та можливого внеску церкви для їх вирішення; сприяння у створенні єпархіальних та екзархальних комісій УГКЦ з питань збереження створіння; сприяння спеціалізованому вишколу семінаристів, душпастирів, катехитів та вчителів християнської етики; видання науково-практичної літератури з питань відповідального ставлення до природного довкілля; організація екологічних конференцій, круглих столів, науково-практичних семінарів та інших освітніх заходів; співпраця з освітньо-виховними закладами, релігійними та громадськими організаціями, а також з органами державної влади у сфері формування відповідального ставлення до довкілля та збереження створіння.

Щорічно Бюро УГКЦ з питань екології проводить від 500 до 700 освітньо-виховних, молитовних і практичних заходів екологічного спрямування у всій Україні [6]. За період його функціонування опубліковано більша 100 ековидань, створено широку мережу філій та центрів, зокрема Центр екобогослов'я і сталого розвитку. Основним завданням діяльності останнього є “поглиблення діалогу між експертами в галузях екології, довкіллязнавства, богослов'я та релігійними організаціями, бізнесом, політиками та суспільством з метою вироблення стратегії запровадження змін та пришвидшення руху українського суспільства до сталого розвитку” [7].

Отже, аналіз діяльності УГКЦ з позицій проблем екології в сучасному світі дає нам змогу висновувати, що її екологічне вчення у своїй основі є антропоцентричним. Церква закликає людей до відповідального ставлення до навколишнього середовища не лише задля збереження самої природи, утім задля самого буття людини. Вона застерігає людство від непомірного використання природних ресурсів з двох причин: по-перше, з метою збереження життя та здоров'я людини, адже споживацьке ставлення до природи має нищівні наслідки і несе загрозу для людства; по-друге, природа була створена для всіх віків й народів, тому людство повинно дбати про неї та зберегти її для наступних поколінь.

Значно меншу увагу проблемі подолання екологічної кризи в Україні та світі й відповідальності віруючих за Створіння (як базової вимоги християнської моралі) відводять православні Церкви в Україні. Проте поступово і вони піддаються загальним тенденціям розвитку екологічного богослов'я та менеджменту. Основним промотором розвитку екологічної діяльності є Константинопольський патріарх Варфоломій I, який упродовж багатьох років займається екологічними проблемами, зокрема за кошти благодійників спорядив біля десяти екологічних експедицій (по басейну Чорного моря, на річки Амазонку та Ніл, Гренландію та ін.) [9].

Проблеми із довкіллям (незадовільний стан екології), на думку патріарха Варфоломія I, “є нерозлучними з духовними та моральними відхиленнями людства. Наслідками цього відхилення є жадібність та ненаситне бажання матеріального багатства, що з духовної точки зору є гріхом, який порушує гармонію як духовних, так і природних взаємин. Природничі науки, можливо, ще не знайшли зв'язку між оновленням людства та оновленням творіння, але досвід святих – що повинен бути ціллю нашого власного досвіду – підтверджує той факт, що справді, людина народжена у Христі, відновлює гармонію природного світу, порушену гріхом” [10]

Щодо участі інших релігійних організацій в Україні у справу збереження природи та екологічного виховання віруючих, ми можемо лише констатувати періодичну участь їх представників у екологічних заходах, що проводяться католицькими, греко-католицькими чи православними Церквами, а також світськими організаціями. Проте навіть випадкова та непостійна участь інших релігійних напрямів є надзвичайно важливою – вона розглядається нами як перший крок до їх практичних дій в екологічній сфері.

Практична співпраця релігійних організацій та державної влади об'єктивно налагоджується, так, 15 липня 2021 р. Міністр захисту довкілля та природних ресурсів України Р. Абрамовський та Головуючий у ВРЦіРО, Глава УГКЦ Святослав уклали Меморандум про співпрацю. Документом передбачено наступне: розвивати екологічну освіту та сприяти вихованню у громадян бережливого ставлення до природи; впроваджувати духовні та моральні засади у формування та реалізацію екологічної політики; створити раду з питань співпраці з ВРЦіРО при Міндовкіллям, яка забезпечуватиме постійний діалог між останнім та релігійними організаціями [11].

Варто зазначити, що всі релігійні організації, які консолідовані у Всеукраїнській Раді Церков і релігійних організацій, беруть активну участь в акціях, ініціативах, конференціях та інших заходах, присвячених проблемним питанням охорони довкілля. Рада задекларувала, що “об'єднана в громадську спілку релігійна спільнота України не може стояти осторонь екологічних викликів. Зважаючи на те, що соціально-екологічні проблеми України є численними, вагомими та багатогранними, то й зусилля, спрямовані на їх вирішення, мають мати комплексний і сталий характер. Ефективна відповідь на сучасні екологічні виклики залежить від усіх учасників суспільного

процесу, кожен з яких, починаючи від влади та державних природохоронних інституцій, громадських організацій, і аж до окремих громадян, у відповідності до вимог принципів спільного блага, субсидіарності та солідарності, а також власної компетенції, має зробити свій автентичний внесок задля збереження спільного природного дому” [1].

Інший напрям діяльності релігійних організацій у сфері екології, який проявляється нині це намагання скоординувати свою діяльність для розробки програми співпраці держави та Церкви у галузі підвищення екологічної етики і культури, створення екологічних дорадчих центрів, які б пропонували людям інформаційні матеріали щодо можливостей збереження довкілля тощо. Ця діяльність видається досить перспективною, зважаючи на необхідність впровадження в навчальні програми шкіл і програм закладів вищої освіти екологічної світи й просвіти, екологічного виховання та відповідальності за природне довкілля.

Висновки. Можемо висновувати про те, що релігійні організації є відкритими для співпраці з органами державної влади, інститутами громадянського та соціумом у напрямі захисту довкілля та вирішення екологічних проблем. У багатьох аспектах вони перебувають лише на стадії вивчення позитивного досвіду співпраці релігійних організацій та світських інституцій Західної Європи у справі збереження довкілля та налагодження екологічного менеджменту церков, але не зменшує їх важливої ролі у забезпеченні права на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Сьогодні негативний вплив людства на довкілля досяг критичного рівня, а тому всі релігійні організації та державні інституції повинні невідкладно об'єднати свої сили і спрямувати їх на вирішення екологічної кризи, що загрожує стати глобальною катастрофою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звернення з нагоди Всеукраїнського дня довкілля і 35 роковин Чорнобильської катастрофи. URL: <https://www.vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-statement-on-environment-day-in-ukraine> (дата звернення: 03.03.2022).
2. O'Connell G. Pope Francis on the 'ecological conversion' that led him to 'Laudato Si'. *America Magazine*. URL: <https://www.americamagazine.org/politics-society/2020/09/03/pope-francis-ecological-conversion-laudato-si-climate-change> (дата звернення: 03.03.2022).
3. Глава УГКЦ “Питанням екології сьогодні повинен цікавитися кожен батько, вчитель і священник”. *Офіційний інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви*. URL: <https://ugcc.tv/ua/media/95186.html> (дата звернення: 03.03.2022).
4. Життя у Христі: Моральна катехиза. (2004). Упорядник о. д-р Святослав Шевчук. Львів: Видавництво Українського католицького університету. 180 с.
5. Катехизм УГКЦ “Христос – наша Пасха” (2012). Львів. 997 с.
6. Бюро УГКЦ з питань екології підбило підсумки 10 років служіння для збереження Божого створіння. *Офіційний інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви*. URL: http://news.ugcc.ua/news/byuro_ugkts_z_pitan_ekolog%D1%96i_p%D1%96dbilo_p%D1%96dsumki_10_rok%D1%96v_sluzh%D1%96nnya_dlya_zberezhennya_bozhogo_stvor%D1%96nnya_83864.html (дата звернення: 03.03.2022).
7. Екологія та богослов'я – на шляху до спільного розуміння та дії. Інтерв'ю з о. Олегом Кіндієм. URL: <https://www.dukhovnist.in.ua/uk/postati/2134-ekolohiia-ta-bohoslov-ia-na-shliakhu-do-spilnoho-rozuminnia-ta-dii-interv-iu-z-o-olehom-kindiiem-chastyna-druha> (дата звернення: 03.03.2022).
8. Біланич М. М. Способи формування християнської екологічної свідомості під час соціального служіння церкви. URL: https://www.researchgate.net/publication/310951731_sposobi_formuvanna_hristianskoi_ekologichnoi_svidomosti_pid_cas_socialnogo_sluzinna_cerkvi (дата звернення: 03.03.2022).
9. Проблеми екології у вченні та нинішній практиці Церков та релігійних напрямів України. URL: https://risu.ua/problemi-ekologiji-u-vchenni-ta-ninishniy-praktici-cerkov-ta-religiynih-napryamiv-ukrajini_n52229 (дата звернення: 03.03.2022).
10. “Якщо ми бажаємо бути визволені від природного зла, то мусимо відкинути моральне”. Послання патріарха Варфоломія з нагоди Великодня, 22 квітня 2011 р. URL: <https://patriarchia.org.ua/pashalne-poslannya-vselenskogo-patriarha-varfolomiya-2022-roku-bozhogo/> (дата звернення: 03.03.2022).

11. Меморандум про співпрацю між Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України та Всеукраїнською Радою Церков і релігійних організацій. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mindovkilliya-ta-vseukrayinska-rada-cerkov-i-religijnih-organizacij-obyednuuyut-zusillya-dlya-ekologichnogo-vihovannya-ukrayinciv> (дата звернення: 03.03.2022).

REFERENCES

1. *Zvernennia z nahody Vseukrainskoho dnia dovkillia i 35 rokovyn Chornobylskoi katastrofy*. [Address on the occasion of the All-Ukrainian Environment Day and the 35th anniversary of the Chernobyl disaster]. URL: <https://www.vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-statement-on-environment-day-in-ukraine> (Accessed: 03.03.2022) [in Ukrainian].

2. O'Connell G. *Pope Francis on the 'ecological conversion' that led him to 'Laudato Si'*. America Magazine. URL: <https://www.americamagazine.org/politics-society/2020/09/03/pope-francis-ecological-conversion-laudato-si-climate-change> (Accessed: 03.03.2022) [in Italian].

3. *Hlava UHKTs "Pytanniam ekolohii sohodni povynen tsikavytysia kozhen batko, vchytel i sviashchennyk"*. [The head of the UGCC "Every parent, teacher and priest should be interested in the issue of ecology today". Official information resource of the Ukrainian Greek Catholic Church]. Ofitsiyni informatsiyni resurs Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy. URL: <https://ugcc.tv/ua/media/95186.html> (Accessed: 03.03.2022) [in Ukrainian].

4. *Zhyttia u Khrysti: Moralna katekhyza*. (2004) [Life in Christ: Moral Catechesis]. Uporiadnyk o. d-r Sviatoslav Shevchuk. Lviv: Vydavnytstvo Ukrainskoho katolytskoho universytetu 2004. 180 p. (Accessed: 03.03.2022) [in Ukrainian].

5. *Katekhyzm UHKTs "Khrystos – nasha Paskha"*. (2012). [Catechism of the UGCC "Christ is our Easter"]. Lviv. 997 p. Accessed: 03.01.2022) [in Ukrainian].

6. *Biuro UHKTs z pytan ekolohii pidbylo pidsumky 10 rokov sluzhinnia dlia zberezhenia Bozhoho stvorinnia*. [The UGCC Bureau for Ecology summed up the results of 10 years of service for the preservation of God's creation]. Ofitsiyni informatsiyni resurs Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy. URL: http://news.ugcc.ua/news/byuro_ugkts_z_pitan_ekolog%D1%96i_p%D1%96dbilo_p%D1%96dsumki_10_rok%D1%96v_sluzh%D1%96nnya_dlya_zberezhenia_bozhogo_stvor%D1%96nnya_83864.html (Accessed: 03.03.2022) [in Ukrainian].

7. *Ekolohiia ta bohoslovia – na shliakhu do spilnoho rozuminnia ta dii. Interviu z o. Olehom Kindiiem*. [Ecology and theology are on the path to common understanding and action. Interview with Fr. Oleg Kindiy.]. URL: <https://www.dukhovnist.in.ua/uk/postati/2134-ekolohiia-ta-bohoslov-ia-na-shliakhu-do-spilnoho-rozuminnia-ta-dii-interv-iu-z-o-olehom-kindiiem-chastyna-druha> (Accessed: 03.03.2022) [in Ukrainian].

8. Bilanych M. M. [*Sposoby formuvannia khrystianskoi ekolohichnoi svidomosti pid chas sotsialnoho sluzhinnia tserkvy*]. URL: https://www.researchgate.net/publication/310951731_sposobi_formuvanna_hristianskoi_ekologichnoi_svidomosti_pid_cas_socialnogo_sluzhinna_cerkvi (Accessed: 03.03.2022) [in Ukrainian].

9. *Problemy ekolohii u vchenni ta nynishnii praktytsi Tserkov ta relihiinykh napriamiv Ukrainy*. [Ways of forming Christian ecological consciousness during the social service of the church]. URL: https://risu.ua/problemi-ekologiji-u-vchenni-ta-ninishniiy-prakticy-cerkov-ta-religiy-nih-napriamiv-ukrajini_n52229 (Accessed: 03.03.2022) [in Ukrainian].

10. *Yakshcho my bazhaiemo buty vyzvoleni vid pryrodnoho zla, to musymo vidkynuty moralne*. *Poslannia patriarkha Varfolomiia z nahody Velykodnia, 22 kvitnia 2011 r.* ["If we want to be freed from natural evil, we must reject the moral". Message of Patriarch Bartholomew on the occasion of Easter, April 22, 2011]. (Accessed: 03.03.2022) [in Ukrainian].

11. *Memorandum pro spivpratsiu mizh Ministerstvom zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy ta Vseukrainskoiu Radoiu Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. [Memorandum of Cooperation between the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine and the All-Ukrainian Council of Churches and Religious Organizations]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mindovkilliya-ta-vseukrayinska-rada-cerkov-i-religijnih-organizacij-obyednuuyut-zusillya-dlya-ekologichnogo-vihovannya-ukrayinciv> (Accessed: 03.03.2022) [in Ukrainian].

Дата надходження: 30.01.2021 р.

Victoriya Chornopyska

Lviv Polytechnic National University,
Educational and scientific institute
of law, psychology, and innovation education,
Department of Civil Law and Procedure
Sc. D.

Marta Malysh

Lviv Polytechnic National University,
Educational and scientific institute
of law, psychology, and innovation education

THE ROLE OF RELIGIOUS ORGANIZATIONS IN ENSURING THE RIGHT TO A SAFE LIFE AND HEALTH ENVIRONMENT

The article substantiates the role of religious organizations in ensuring the right to a safe environment for life and health, analyzes their activities and identifies ways to legally regulate their participation in environmental policy. The task of religious organizations in the field of environmental protection is, first of all, to motivate their adherents to treat the environment responsibly, to educate them in environmental awareness, which is a component of high morality. That is, through religious consciousness to develop in man an important motivational element of preserving the environment as God's Creation.

It is proved that religious organizations are open to cooperation with public authorities, civil society and society in the field of environmental protection and environmental issues. In many respects, they are only at the stage of studying the positive experience of cooperation between religious organizations and secular institutions in Western Europe in preserving the environment and establishing environmental management of churches, but does not diminish their important role in ensuring the right to a safe and healthy environment. Today, the negative impact of humanity on the environment has reached a critical level, and therefore all religious organizations and government institutions must immediately join forces and direct them to address the environmental crisis that threatens to become a global catastrophe.

Key words: religious organizations; ensuring the right to a safe environment for life and health; legal regulation; All-Ukrainian Council of Churches and Religious Organizations; Catholic Church.